

padla. Právo čekatelské neopravňovalo, jsouc vázáno onou výminkou, žádné z dítek, by se domáhalo na žalované, dokud nevykonala volbu, by ji vykonala ve prospěch některého z dítek, tím méně ve prospěch jeho, ježto by to bylo porušením práva žalované dohodou vyhrazeného, ať se již týkalo volby nástupce podle volného uvážení neb určení doby pro výkon volby nástupce. Tvrdí-li žalobkyně, že se právo žalované k volbě nástupce může týkati jen jí (žalobkyně), poněvadž jest jedinou oprávněnou čekatelkou, ježto se sestra Albína zřekla čekatelského práva v její prospěch a bratr Emil zemřel, netřeba se řešením otázky, zda jest její názor správný, zabývati v tomto sporu již proto, že tvrzením tím nebylo dotčeno další právo žalované, týkající se určení doby pro výkon volby nástupce. Je-li žalované vyhrazeno i po té stránce právo volného uvážení, nemůže jí býti zabráněno, by neučinila volbu nejpozději do své smrti. Kdyby opomenula tak učiniti, nebylo by to v neprospěch čekatelů, ježto jde, jak správně také vystihl odvolací soud, na straně žalované o závazek záležející na libovůli dlužníkově a zděditelný, pro nějž platí ustanovení § 904 druhá věta obč. zák.

Čís. 11092.

Obchodní pomocníci (zákon ze dne 16. ledna 1910, čís. 20 ř. zák.).

K pojmu »věrnosti ve službě« a »pozbytí důvěry zaměstnavatelovy«. Čím vyšší a odpovědnější jest postavení zaměstnance, tím důtklivější jest jeho povinnost k věrnosti a povinnost zachovati si zaměstnavatelovu důvěru.

Pokud ředitel továrny součinností s cizí firmou porušil věrnost ve službě a pozbyl zaměstnavatelovu důvěru.

Není třeba, by zaměstnanci bylo zvláště zakazováno jednání, činící ho nehodným zaměstnavatelovy důvěry.

V tom, že vedoucí ředitel rozsáhlého podniku nebyl propuštěn ihned, jakmile se zaměstnavatel dozvěděl o jeho počinech, zakládajících propouštěcí důvod, nelze nutně spatřovati mlčky ale poznatelně projevené upuštění od předčasného propuštění.

(Rozh. ze dne 17. října 1931, Rv I 109/31.)

Žalobce byl přijat jako vedoucí ředitel žalované společnosti na deset let od 1. ledna 1924 do 31. prosince 1933 s ročním platem 200.000 Kč, splatným ve stejných měsíčních lhůtách nazpět, s 15% tantiemou z čistého zisku a pro první tři roky, poněvadž v té době nebylo lze očekávati čistý zisk, se zvláštní odměnou 200.000 Kč, rozdělenou na tři roky, s volným bytem, světlem a otopem, jakož i s opčním právem na část kmenových vkladů podniku. Kromě toho byl žalobce jediným jednatelem žalované společnosti s obmezeným ručením. Spolužalovaná banka, jejíž ředitelé byli společníky žalované společnosti, ustanovila žalobce svým důvěrníkem a vyplácela mu sama plat. Dopisem ze dne 2. prosince 1927 byl žalobce prvou žalovanou propuštěn. Propuštění žalobcovo bylo odů-

vodňováno spojením žalobcovým s firmou T. Žalobě, již se domáhal žalobce na žalované společnosti a na bance zaplacení 1,216.600 Kč, bylo oběma nižšími soudy vyhověno.

Nejvyšší soud žalobu zamítl.

Důvody:

Dovolací soud zdůrazňuje, že žalobcovo postavení u obou žalovaných bylo trojího druhu: byl vedoucím ředitelem a jednatelem první žalované, ale byl také důvěrníkem spolužalované. V čele důležitých důvodů, opravňujících zaměstnavatele k předčasnému propuštění zaměstnance, jest v § 27 čís. 1 zákona ze dne 16. ledna 1910, čís. 20 ř. zák. uvedena zaměstnancova nevěra ve službě, k níž se druží pozbytí zaměstnavatelovy důvěry. Zákon nevymezuje tyto dva pojmy; pojem věrnosti není ostatně pojmem převážně právním, jest spíše pojmem mravním, jistě však pramení věrnost z mravní potřeby, by zaměstnanec dbal oprávněných zájmů zaměstnavatelových, pokud je povinen podle služební smlouvy dbátí těchto zájmů. Pozbytí důvěry u zaměstnavatele je ovšem povšechně důsledkem zaměstnancovy nevěry, ale může býti způsobeno také takovými jednáními neb opomenutími zaměstnancovými, podle nichž nestává se sice zaměstnanec nevěrným, ale přece jen se stává nehodným zaměstnavatelovy důvěry. Čím vyšší jest zaměstnancovo postavení, čím zodpovědnější, čím větší a rozsáhlejší samostatností jest vybaveno, čím větší jest důvěra zaměstnavatelem zaměstnanci věnovaná, tím náročnější může býti zaměstnavatel co do věrnosti a důvěryhodnosti zaměstnancovy, tím důtklivější jest zaměstnancova povinnost věrnosti a povinnost zachovati si zaměstnavatelovu důvěru. Žalobcovo postavení podle jeho vlastního vyličení bylo i příjmově, i služebně tak neobyčejné, — vždyť byl kromě vedoucího ředitelství jediným jednatelem za prvžalovanou společnost s obmezeným ručením podepisujícím, a to až do 11. října 1927 bez dozorčí rady, — a kromě toho byl důvěrníkem druhé žalované, — že ospravedlňuje úsudek, že mu byla oběma žalovanými propůjčena naprostá a absolutní důvěra, jež ho zavazovala k naprosté a absolutní věrnosti, jakož i k tomu, by se v každé příčině vyvaroval všeho, co by ho učinilo nehodným důvěry zaměstnavatelkou mu věnované. Ze služební smlouvy jest zjevno, že byl pověřen zvláštním úkolem: smlouva běře v počet, že v prvních třech letech nelze očekávati z podniku, žalobci téměř úplně svěřeného, čistý zisk, což jest žalobci nahražováno zvláštní odměnou 200.000 Kč, rozdělenou na tyto tři neplodné roky, a že po 3 letech bude lze vypláceti žalobci 15% tantiemu z čistého zisku. Bylo tedy o žalobci předpokládáno, že z neplodného podniku učiní podnik prospívající. Právní otázkou rozepře jest, zda byl žalobce z důležitého důvodu předčasně propuštěn ze služeb první žalované, jakž se stalo dopisem ze dne 2. prosince 1927. V tomto dopisu je předčasné propuštění žalobcovo odůvodňováno žalobcovým spojením s firmou T. a je v něm uvedeno, že žalobcovy opětne podněty ke společným uzávěrkám obchodním mezi oběma firmami byly pokaždé výslovně odmítnuty a že žalobcovou po-

vinností bylo, by podle toho zařídil své jednání. Žalobce sám přednesl, že společně s ním byl v podniku první žalované až do velikonoce 1927 zaměstnán jeho syn, a to se svolením žalovaných, a že tomuto synu po jeho vystoupení koupil firmu T. — v dovolací odpovědi uvádí žalobce výslovně, že »tuto starou, kdysi velice váženou firmu vykoupil z vyrovnání hotovými penězi a poskytl svému synu značný kapitál k dalšímu provozu.« Tento zvláštní poměr žalobce k firmě T. na jedné a jeho výlučné, takovou důvěrou se strany obou žalovaných obdařené vedoucí postavení u první žalované a výslovné důvěrnictví u druhé žalované na druhé straně měly býti žalobci příkazem, by se vyvaroval jakékoliv součinnosti a styků s firmou synovou, hlavně, by nečekal, až mu tato součinnost bude zakazována. Žalobce musil si býti vědom, že za těchto poměrů jakákoliv spolučinnost s řečenou, jím hotově z vyrovnání vykoupnou firmou musí vzbudit nedůvěru nejen u první žalované jako jeho zaměstnavatelky, nýbrž i u druhé žalované, jejímž byl důvěrníkem. Ne-sejde na tom, že, jak je zjištěno, podnik firmy T. nebyl konkurenčním podnikem prvžalované. Je také pro rozepři lhostejno, že řečená součinnost žalobci nebyla výslovně zakázána. Postačí, že mu tato součinnost výslovně nebyla dovolena, a že si, jak jest rovněž zjištěno, první žalovaná rozhodnutí o žalobcovu návrhu na obchodní spojení s firmou T. ohledně modního zboží a jeho barvení, k němuž ani nedošlo, vyhrážovala až po sdělání rozvahy za rok 1926, a že si druhá žalovaná obchodní spojení s firmou žalobcova syna nepřála. Bylo zjištěno, že 2000 kg příze, dne 15. dubna 1927 objednané, bylo objednáno k výrobě zboží 349, že toto zboží nešlo a že by byla první žalovaná přízi musila převzít. Odvolací soud míní, že žalobce, přenechav firmě T., jejíž podnik koupil s vědomím první žalované pro svého syna, část objednané příze podle účtu ze 26. září 1927 a 18. října 1927 za 48.038 Kč a za 47.683 Kč, kterou nepotřeboval, za podmíněk, jak ji koupila první žalovaná od firmy R., byl k tomu jako jednatel první žalované i bez jejího svolení oprávněn. Odvolací soud zapomíná, že žalobce byl především zaměstnancem první žalované a že jako její zaměstnanec, třebaže mimořádně výborně placený vedoucí ředitel, byl i jako jednatel první žalované ve vnitřním poměru podle § 20 zákona ze dne 6. března 1906 čís. 58 ř. z. zavázán naproti prvžalované společnosti zachovávat všechna omezení i ze služební smlouvy plynoucí. Odvolací soud přehlíží, že žalobce bez dovolení a proto za zády své zaměstnavatelky uzavřel s firmou, — na venek synovou, ve skutečnosti jím samým z vyrovnání vykoupnou a jeho značným kapitálem nadanou, — obchod téměř statisícový. K tomu přistupuje žalobcovo vlastní tvrzení v dovolací odpovědi, že napotom neočekávaným způsobem tento druh příze 349 najednou zase šel, že první žalovaná musila učiniti na tuto přízi novou uzávěrku, k jejímuž provedení přádelna potřebovala šestiměsíční dodací lhůty, a že první žalovaná při prozíravosti svého jednatele musila si nějak krýti záda pro případ, že by tento druh někdy zase neměl odbytu. Z toho dovolací soud usuzuje, že šlo o spekulční zboží, s nímž žalobce bez přivolení své přímé zaměstnavatelky s firmou synovou spekuloval. Dále bylo zjištěno, že

firma T. zaplatila přízi od první žalované koupenou akcepty, jež žalobce podepsal za první žalovanou firmovně a jež byly umístěny u druhé žalované, že šlo o dvě směnky na 12.542 Kč, splatných dne 15. července 1927, a na 48.038 Kč, splatných dne 21. ledna 1928. Bylo sice zjištěno, že směnky byly firmou T. proplaceny, přece však tím, že žalobce akcepty podepsal firmovně za první žalovanou a takto ji směnečně zavázal, bylo využito úvěru první žalované firmy, a není tedy neodůvodněná námitka dovolatelek, že tím bylo firmou T. využito devadesátidenního cíle, vyjednaného první žalovanou s jejími dodavateli příze, k čemuž jest poznamenati, že podle názoru dovolacího soudu bylo firmou T. využito umístěním řečených akceptů, firmovně podepsaných za první žalovanou, u druhé žalované také úvěru poskytovaného druhou žalovanou první žalované. Právě-li žalobce v dovolací odpovědi, že odpovídalo ujednaným a i obvyklým platebním ujednáním mezi první žalovanou a firmou R., že si první žalovaná dala pro tyto obchody dáti od firmy T. směnky, pravě-li dále, že firma R. poskytovala jiným úvěryhodným firmám bez záruky devadesátidenní úvěr a že k takovým firmám patřila i firma T., není tím vyvrácena skutečnost, že v tomto případě bylo použito žalobcem při obchodu s firmou jeho syna úvěru první žalované u druhé žalované, — u této umístěním směnek, — a také rukojemství poskytované firmě R. pro prvžalovanou firmu, a jest lhostejno, že by firma žalobcova syna jako »jiná úvěruhodná firma« docílila sama u firmy R. devadesátidenního cíle bez záruky, neboť tohoto prý vlastního úvěru nepoužila v tomto případě. Dále bylo zjištěno, že žalobce dal nakupovati vlnu pro první žalovanou v Německu firmou T. Ani tato okolnost nemůže býti s hlediska služebních povinností žalobcových omluvena tím, jak učinily soudy nižších stolic, že žalobce vysvětlil dosti věrohodně, že před tvrzeným zákazem dne 4. dubna 1927 nakoupil vlnu v Německu jen proto, že chtěl vědět, jakých druhů se užívá v Německu k výrobě zboží, a že říšskoněmecký zástupce nemohl prodávati do Německa. Posléze bylo zjištěno, že žalobce, který v dopisu ze dne 25. května 1927 vysvětloval obšírně, že kolekce vzorů firmy T. mohlo by býti používáno i pro první žalovanou, kolekce této v obchodě první žalované skutečně použil. Dospěl tudíž dovolací soud k závěru, že se žalobce právě vyličenými těsnými styky s firmou svého syna, jakž mu vytýkáno v propouštěcím dopisu ze dne 2. prosince 1927, provinil jednáním, činícím ho nehodným důvěry, oběma žalovanými v tak nezvykle rozsáhlé míře mu propůjčené. Dovolací soud proto uznal, že jest takto prokázán důležitý důvod předčasného propuštění podle § 27 čis. 1 zákona ze dne 16. ledna 1910, čis. 20 ř. zák. o obchodních pomocnících, a proto pokládá za zbytečné, by se obíral dalšími okolnostmi, jimiž žalované dále odůvodňovaly předčasné propuštění žalobce, a aby zkoumal výtky, jež dovolatelky čini napadenému rozsudku co do oněch dalších okolností s hlediska dovolacích důvodů podle čis. 2 a 3 § 503 c. ř. s. Poněvadž povinnost, zachovati si zaměstnavatelovu důvěru, jest zřejmou povinností zaměstnancovou, nebylo zapotřebí, by žalobci bylo zvláště zakazováno jednání, které by ho činilo nehodným zaměstnavatelčiny důvěry. Žalobce ne-

může se odvolávat na své postavení jako jednatel první žalované (§ 20 zákona ze dne 6. března 1906, čís. 58 ř. zák.), neboť ani jako jednatel nebyl ze zákona zmocněn k činům neb opomenutím, jež jest posuzovati jako odůvodněnou příčinu ke ztrátě zaměstnavatelovy důvěry. Ani na tom nesejde, že podle názoru soudů nižších stolic firma žalobcova syna nebyla konkurenčním podnikem první žalované firmy. Mohlo-li býti při oferování zboží první žalované opětovně použito vzorníku prý konkurenční firmy žalobcova syna, mohly-li býti suroviny nakupovány společně, a mohly-li býti navzájem prodávány, šlo vždy — i když se nehledí ke zvláštnímu postavení žalobce k firmě jeho syna — o firmu, již se žalobce bez ohrožení důvěry ve svou služební věrnost nesměl vůbec účastniti.

Pokud soudy nižších stolic poukazují k tomu, že žalované firmy nepropustily žalobce »ihned«, jakmile se dozvěděly o jednotlivostech jeho počinů, a z toho dovozují, že se žalované mlčky vzdaly práva, propustiti žalobce ze svých služeb předčasně, jde o nepochopení skutečným poměrům. Obchodního pomocníka za pultem lze podle okolností propustiti »ihned«, poněvadž jest náhrada za takového zaměstnance obvykle »ihned« možná. U vedoucího ředitele tak rozsáhlého podniku, jako jest prvžalovaná firma, u vedoucího ředitele, který jest současně jednatelem společnosti s obmezeným ručením, jest slovo »ihned« vykládati tak, jak to žádá obyčej poctivého obchodu. Jest při tom vzíti v počet složitost aparátu u společnosti s obmezeným ručením, jest uvážiti, že společnost nemohla bez náležitého vyšetření celé věci propustiti vedoucího ředitele s desetiletou smlouvou a s vysokými služebními platy, záleží tedy jen na tom, zda k propuštění došlo bez průtahů tak, by otálení nemohlo býti pokládáno podle § 863 obč. zák. za mlčky, ale poznatelně projevené upuštění od předčasněho propuštění. Pro tento úsudek není však ve zjištěních soudů nižších stolic nijaké opory. Ztrátu důvěry nepůsobilo ojedinělé provinění, nýbrž celá řada jednání a opomenutí, až se míra naplnila, rozhodnutí musilo v povolaných representantech dozráti v přesvědčení, že obchodní zájmy, jimž žalobce měl za tak veliké služné a za jinaké finanční prospěchy zvlášť věrně sloužiti, jsou jeho dalším působením ohroženy. Zjištěné časové rozpětí ukazuje, že nešlo u žalovaných, než se rozhodly použití proti vedoucímu řediteli a jednatelemi krajního ochranného prostředku, o otálení vykladatelné jako odpuštění, a proto dovolací soud uznal, že domnělé otálení žalovaných bylo ve skutečnosti rozumnou a všechny okolnosti v počet beroucí uvážlivostí, jež v pravý čas vyvrcholila v oprávněný energický zákrok.

Čís. 11093.

Určovací žalobou (§ 228 c. ř. s.) nelze se domáhati zjištění, že zažalovaný nárok byl po právu v den podání žaloby.

(Rozh. ze dne 17. října 1931, R II 291/31.)